

FEDERALE OVERHEIDSDIENST WERKGELEGENHEID, ARBEID EN
SOCIAAL OVERLEG

Hoge Raad voor Preventie en Bescherming op het werk.

Advies nr. 156 van 29 oktober 2010 met betrekking tot het ontwerp van koninklijk besluit tot vaststelling van de algemene basiseisen waaraan arbeidsplaatsen moeten beantwoorden.

I. VOORSTEL EN MOTIVERING

Bij brief van 21 december 2007, gericht aan de voorzitter van de Hoge Raad, heeft de Minister van Werk het advies van de Hoge Raad gevraagd over een ontwerp van koninklijk besluit tot vaststelling van de algemene basiseisen waaraan arbeidsplaatsen moeten beantwoorden.

Dit ontwerp heeft tot doel de bepalingen van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming die betrekking hebben op arbeidsplaatsen (voornamelijk titel II, hoofdstuk I en artikels 69 tot 72bis), verlichting (artikels 59 tot 63bis), ventilatie (artikels 56 tot 58), verwarming (artikels 64 tot 68) en sociale voorzieningen (artikels 73 tot 103) te moderniseren en over te hevelen naar de codex over het welzijn op het werk, zoals die thans bestaat.

Bij de uitwerking van dit ontwerp werd uitgegaan van de richtlijn 89/654/EEG van de Raad van 30 november 1989 betreffende minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid voor arbeidsplaatsen (eerste bijzondere Richtlijn in de zin van artikel 16, lid 1, van Richtlijn 89/391/EEG).

Dit ontwerp dat bepalingen van de richtlijn en het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming integreert laat toe een nieuwe stap te zetten in de totstandkoming van de Codex over het Welzijn op het Werk en een gedeelte van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming op te heffen.

Dit ontwerp werd gedeeltelijk opgemaakt in de vorm van een reglementering gericht op objectieven, op resultaten.

Complementair worden drie technieken toegepast om de te bereiken doelstellingen te verduidelijken: de vaststelling van gedetailleerde en concrete regels met de mogelijkheid van afwijking onder bepaalde voorwaarden, de verwijzing naar een bepaalde norm, de verwijzing naar regels van goed vakmanschap.

Overeenkomstig de richtlijn omvat het ontwerp:

- specifieke bepalingen over arbeidsplaatsen in gebouwen;
- bepalingen van toepassing op alle arbeidsplaatsen (binnen of buiten gebouwen, in open lucht) op het terrein van de onderneming

Het ontwerp sluit wel alle arbeidsplaatsen uit die niet onder de toepassing van de richtlijn vallen (¹).

Bepaalde punten van bijlage I van de richtlijn zijn niet hernomen, omdat ze reeds bestaan en opgenomen werden in andere reglementeringen of besluiten (bijvoorbeeld de elektrische installaties in het Algemeen Reglement op de elektrische installaties).

Het ontwerp van koninklijk besluit werd op 8 januari 2008 voorgelegd aan het Uitvoerend Bureau van de Hoge Raad (PBW-D128-BE 569).

Op 8 januari 2008 heeft het Uitvoerend Bureau beslist om het onderzoek van het ontwerp van koninklijk besluit en de voorbereiding van het advies toe te vertrouwen aan een commissie ad hoc D128.

Ten gevolge van zeer talrijke opmerkingen van de sociale partners, geformuleerd tijdens de vergaderingen van de commissie ad hoc D128 van 25 januari, 4 maart, 26 september en 17 oktober 2008, werd aan de administratie gevraagd een simulatie document op te maken waarbij rekening wordt gehouden met hun opmerkingen.

Op 28 augustus 2009 heeft de administratie aan de Voorzitter van de Hoge Raad een ontwerp van koninklijk besluit bezorgd dat rekening houdt met de opmerkingen van de sociale partners.

Het aangepaste ontwerp van koninklijk besluit (simulatie document) werd aan het uitvoerend bureau van de Hoge Raad voorgelegd op 1 september 2009.

Op 1 september 2009 heeft het uitvoerend bureau beslist het onderzoek van dit ontwerp besluit en de voorbereiding van het advies voor te leggen aan de commissie ad hoc D128bis.

De commissie ad hoc D128bis kwam bijeen op 2 december 2009.

Het simulatie document vertoont in vergelijking tot het oorspronkelijk ontwerp van december 2007 onder meer de volgende kenmerken:

- het is gegoten in de vorm van een besluit dat in de Codex over het welzijn op het werk is geïntegreerd en heeft dan ook een nieuw opschrift (koninklijk besluit tot vaststelling van Titel IV, Hoofdstuk I van de codex over het welzijn op het werk) gekregen;
- het herformuleert de bepalingen in verband met verlichting en sociale voorzieningen;
- het omvat een bijlage I «minimum voorschriften waaraan sociale voorzieningen moeten beantwoorden» om de huidige bepalingen van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming beter te integreren met de mogelijkheid om ervan af te wijken onder bepaalde voorwaarden;

¹ Deze richtlijn is niet van toepassing op:

- a) buiten de onderneming en/of de inrichting gebruikte transportmiddelen, noch op arbeidsplaatsen binnen de transportmiddelen;
- b) tijdelijke of mobiele werkplaatsen;
- c) winningsindustrieën;
- d) vissersvaartuigen;
- e) velden, bossen en andere terreinen die deel uitmaken van een landbouwbedrijf of bosbouwbedrijf doch buiten het bebouwde gebied van dat bedrijf gelegen zijn.

- het omvat de bepalingen van het koninklijk besluit van 27 april 2004 betreffende de werkzithaak en rustzithaak;
- het legt niet langer aan de werkgever op om de norm NBN-EN 124 64-1 en 2 (2003) na te leven, maar bepaalt enkel dat de werkgever die deze norm naleeft vermoed wordt te handelen overeenkomstig de wetgeving.

Op 5 oktober 2010 heeft het Uitvoerend Bureau beslist het ontwerp van koninklijk besluit voor advies voor te leggen aan de plenaire vergadering van de Hoge Raad van 29 oktober 2010.

II. ADVIES UITGEBRACHT OP 29 OKTOBER 2010 DOOR DE HOGE RAAD VOOR PREVENTIE EN BESCHERMING OP HET WERK

De Hoge Raad heeft op talrijke punten een voorbehoud uitgesproken wat betreft het ontwerp van koninklijk besluit dat hem werd voorgelegd met brief van 21 december 2007, voornamelijk omwille van de volgende redenen:

- De algemene bepalingen (artikel 4 van het ontwerp) over de basiseisen met betrekking tot de arbeidsplaatsen verwijzen niet expliciet naar de risicoanalyse;
- Het ontwerp omvat onvolmaaktheden op gebied van terminologie, redactie en vertaling;
- Artikel 7, derde lid, 4° van het ontwerp voorziet het voorafgaand akkoord van de preventie adviseur;
- Artikel 33 van het ontwerp schrijft de naleving van een norm voor die niet bekend werd gemaakt in het Belgisch Staatsblad en waarvan de toegang niet gratis is;

Wat de bepalingen van het ontwerp betreft inzake sociale voorzieningen:

- Het advies van de preventie adviseur-arbeidsgeneesheer en/of het advies of akkoord van het Comité PBW zijn uitdrukkelijk vereist voor bepaalde sociale voorzieningen of voor bepaalde aspecten ervan, maar niet voor andere;
- De opstelling van artikel 41, § 1, van het ontwerp kan problemen doen oprijzen daar waar zij aan het akkoord van het Comité PBW onderwerpt, de nadere regelen en de uren van toegang tot de toiletten, omdat de werknemers steeds de vrije toegang moeten hebben tot de toiletten, indien nodig;
- Het rustlokaal bepaald in artikel 88, tweede lid van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming en in artikel 16 van de richtlijn 89/654/EEG werd niet hernomen onder de sociale voorzieningen;
- Wat het lokaal betreft voor de zwangere werkneemsters en voor werkneemsters die borstvoeding geven, werd geen rekening gehouden met alle bepalingen van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 80 van 27 november 2001 tot invoering van het recht op borstvoedingspauzes, onder meer wat het recht op het afkolven van melk betreft;

- Het project houdt geen rekening met de mogelijkheid van artikel 4, §4 van de vermelde CAO nr. 80 om per uitzondering tussen werkgever en werknemer over een te komen een ander dan een specifiek lokaal aan te duiden om haar kind te voeden of om er melk af te kolven, noch met de noodzaak om in zekere gevallen te verbieden kinderen te zogen in de onderneming, gelet op de risico's op de arbeidsplaats;
- Het ontwerp zet de bijlage I van de vermelde richtlijn niet volledig om, meer bepaald de punten 18.1.3., 18.2.1, tweede lid, 18.2.3., tweede lid, 18.3., tweede lid, over de verplichting gescheiden sanitaire installaties of een gescheiden gebruik ervan te voorzien voor mannen en vrouwen;
- Wat de stortbaden betreft voorziet het ontwerp dat de werkgever de maximale duur van het nemen van stortbaden regelt in het arbeidsreglement;
- De distributiepunten van drank kunnen en moeten niet altijd volledig gescheiden zijn van de arbeidsplaatsen;
- De bepalingen over het aantal, de afmetingen en de soort sociale voorzieningen zijn onduidelijk en te weinig precies.

Omwille van de vele opmerkingen op het ontwerp van koninklijk besluit hebben de sociale partners aan de administratie gevraagd om hen een simulatie document voor te leggen dat onder meer rekening houdt met de volgende wensen en suggesties:

- Uitdrukkelijk vermelden dat de werkgever de verplichting heeft minimaal de nodige maatregelen te nemen opdat de arbeidsplaatsen zouden beantwoorden aan de specifieke voorschriften van het besluit, onverminderd de toepassing van maatregelen die voortvloeien uit de risicoanalyse;
- Het aanbrengen van diverse wijzigingen op gebied van terminologie, redactie en vertaling;
- De wettelijke opdrachten eerbiedigen van de preventie adviseur (voorafgaandelijk advies en geen akkoord);
- Wat de verplichtingen betreft van de werkgever tot onderhoud en schoonmaak van de gebouwen, rekening houden met de aard van zijn activiteiten;
- Herformuleren van artikel 25 van het ontwerp dat het tracé betreft voor de verkeerscirculatie, eerst het beginsel bepalen en dan de uitzonderingen;
- Wijzen op het gevaar van besmetting in artikel 36, vierde lid, van het ontwerp over de voorwaarden van onderhoud van klimaatinstallaties;
- Opleggen dat (zoals in punt 7 van bijlage I van vermelde richtlijn) de temperatuur op de arbeidsplaats gedurende de arbeidstijd afgestemd is op de mens en dat de temperatuur van de lokalen waar de sociale voorzieningen gelegen zijn afgestemd is op de specifieke bestemming van die lokalen;

Wat betreft de bepalingen van het ontwerp over de sociale voorzieningen:

- Voorzien in minimum voorschriften waaraan sociale voorzieningen moeten beantwoorden om de huidige bepalingen van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming beter te kunnen integreren met de mogelijkheid om ervan af te wijken onder bepaalde voorwaarden;
- Op grond van een risico analyse voor zekere functies de verplichting voorzien van een rustlokaal als dit bedoeld in artikel 88, tweede lid van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming en in punt 16 van bijlage I van vermelde richtlijn;
- Waken over de verenigbaarheid met de bestaande bepalingen over de bescherming van werknemers in verband met lawaai en mechanische trillingen op de arbeidsplaats, de nachtarbeid, stress en psychosociale belasting;
- Uitdrukkelijk vermelden in de algemene bepalingen voor alle sociale voorzieningen, dat de werkgever de plaats, de aanpassingen en het materiaal bepaalt van de sociale voorzieningen na advies van de preventie adviseur en van het Comité PBW;
- Vermelden dat de werknemers zich vrij naar het toilet mogen begeven zoals thans;
- Preciseren wanneer de werkgever stortbaden moet ter beschikking stellen van zijn werknemers;
- Zoals bedoeld in artikel 18.1 van vermelde richtlijn en in de artikelen 74 tot 79 van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming, preciseren wanneer een kleedkamer of een plaats om kleding op te bergen moet voorzien zijn en de modaliteiten ervan bepalen, onder meer wat betreft de mogelijkheid om één lokaal voor meerdere bestemmingen te gebruiken, zonder het gebruik en het doel van de sociale voorzieningen in gevaar te brengen.

Dit verzoek van de sociale partners aan de administratie heeft geresulteerd in het in bijlage gevoegde simulatiedocument.

De Hoge Raad wenst unaniem het ontwerp van koninklijk besluit te vervangen door het simulatiedocument mits aanvullende onderstaande opmerkingen:

Algemene opmerkingen:

- In verband met de bekendmaking van de CODEX:

De Hoge Raad meent dat het praktischer zou zijn om de gecoördineerde reglementering over het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, in éénmaal en volledig te publiceren (eerder dan verschillende delen van de CODEX opeenvolgend te publiceren). Dit om een veelheid van reglementaire bronnen te vermijden (de gedeeltelijke CODEX, de resterende bepalingen van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming en van koninklijke besluiten).

De Raad neemt kennis van het feit dat de Minister de Raad van State zal vragen naar de meest gepaste techniek van coördinatie en van bekendmaking van de CODEX en wacht het antwoord van de Raad van State af.

- De Hoge Raad vraagt de verduidelijking van de regels welke van toepassing moeten zijn op het vervoer per spoor binnen de inrichting (artikelen 45 tot 50 van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming).
- De Hoge Raad vraagt brede informatie aan het publiek over deze materie van arbeidsplaatsen op de website van de FOD WASO of in brochures (onder meer over de noties vrije oppervlakte en gelijkwaardig niveau van bescherming).
- De Hoge Raad stelt vast dat het simulatiedocument noch de dimensie indicatie (voor de leuning, borstwering; artikels IV.12 en IV.27) die in het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming vermeld zijn, noch de referentiewaarden betreffende de verlichting (artikel IV.33) en het ventilatie (artikels IV.35 en IV.36) voorziet.

De Hoge Raad begrijpt dat de nieuwe reglementering eerder naar goede praktijken verwijst, maar is van mening dat indicatieve waarden een hulp kunnen bieden bij de aanpassing van de arbeidsplaatsen.

De Hoge Raad stelt bijgevolg voor dat deze indicatieve waarden opgenomen worden in een verklarende brochure van de FOD WASO die verschijnt samen met de publicatie van de bepalingen betreffende de arbeidsplaatsen (de Franse brochure “Conception des lieux et des situations de travail”, van het INRS, is een interessant voorbeeld).

- Het Hoge Raad vestigt de aandacht op de noodzaak om de bepalingen van het huidige artikel 54ter van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming betreffende de „afgezonderd tewerkgestelde werknemers“ op te nemen in het deel van de Codex betreffende de organisatie van het werk.

Artikelsgewijze opmerkingen over het simulatiedocument:

Wat de notie arbeidsplaatsen betreft waarop de basiseisen van toepassing zijn:

De Hoge Raad is van oordeel dat de basiseisen van toepassing moeten zijn op alle lokalen die de werkgever uitdrukkelijk ter beschikking stelt van de werknemers om hun werk uit te voeren en vraagt om dit in het ontwerp van besluit te waarborgen.

De Hoge Raad denkt inzonderheid aan satellietbureaus en aan alle lokalen die de werkgever tijdelijk ter beschikking stelt aan werknemers, zoals containers.

Wat artikel IV.2, eerste lid van titel IV betreft, de verplichting van de werkgever om de noodzakelijke maatregelen te nemen opdat de arbeidsplaatsen beantwoorden aan de er bedoelde specifieke bepalingen, onverminderd de toepassing van de maatregelen die voortvloeien uit de risicoanalyse.

De Hoge Raad is van oordeel dat het beginsel vermeld in artikel IV.2, eerste lid, ook van toepassing is op elke wijziging van de arbeidsplaatsen en vraagt het artikel IV.2, eerste lid in deze zin te herformuleren.

Afdeling II «Constructievoorschriften voor arbeidsplaatsen»:

De Hoge Raad is van oordeel dat om aan de werknemers toe te laten om hun arbeid te verrichten zonder risico's voor hun welzijn, er niet alleen constructie voorschriften voor de arbeidsplaatsen moeten voorzien zijn, maar ook voorschriften voor de aanpassing en voor de organisatie ervan en dat dit duidelijk moet blijken uit de structuur van het ontwerp van koninklijk besluit, onder meer bij de betiteling.

Volgens de Hoge Raad moet de aanpassing en de organisatie van de arbeidsplaatsen gebeuren in functie van het soort gebruik dat men er wil van maken (bijvoorbeeld industriële activiteiten, contact met personen extern aan de onderneming...)

Overigens vestigt de Hoge Raad de aandacht op de noodzaak om een zeker geluidscomfort te verzekeren door middel van de constructie, de aanpassing en de organisatie van de arbeidsplaatsen, ermee rekening houdend dat alhoewel het geluidscomfort deels subjectief is, geluidshinder toch een zware psychosociale belasting kan vormen.

De Hoge Raad wenst dat onderzocht wordt hoe die bekommernis over het geluidscomfort het best kan verwoord worden in de reglementering over het welzijn op het werk van de werknemers bij de uitvoering van hun werk.

Betreffende de elektrische installaties, om de volledige omzetting van punt 3 van de bijlage I van de Europese richtlijn 89/654/EEG te waarborgen, stelt de Hoge Raad voor om, tussen de artikelen IV.4 en IV.5 van het simulatiedocument, het volgende artikel in te voegen (trouwens voorgesteld door de administratie):

“Art. IV.– De elektrische installatie moet zodanig zijn ontworpen en uitgevoerd dat zij geen brand- en ontplofingsgevaar oplevert en dat personen op afdoende wijze worden beschermd tegen ongevallenrisico's die uit directe of indirecte aanraking kunnen voortvloeien.

Bij het ontwerp, de uitvoering en de keuze van het materiaal en de beschermingsvoorzieningen moet rekening worden gehouden met de spanning, de externe invloeden en de deskundigheid van de personen die toegang hebben tot delen van de installatie.”

De Hoge Raad stelt voor om de volgorde van de artikelen IV.25 tot IV.28 van het simulatiedocument te veranderen, door eerst de artikelen te vermelden over de roltrappen en -paden, laadkaaien en laadplatforms en vervolgens de artikelen over de bescherming tegen de risico's voor vallende voorwerpen of het valrisico bij werknemers en over de gevarenzones.

De Hoge Raad stelt voor om een artikel of een beschikking (in een artikel) in te voegen die de principes overneemt en actualiseert van artikel 50 van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming betreffende de veiligheidsmaatregelen om vallende voorwerpen te vermijden.

Daartoe stelt de Hoge Raad voor om de volgende tekst op te nemen, eveneens voorgesteld door de administratie:

«Het opslaan van goederen, materialen en andere voorwerpen gebeurt dermate dat de stabiliteit ervan is verzekerd en dat ze niet kunnen vallen.

Wanneer werk wordt uitgevoerd waarbij materialen, arbeidsmiddelen of andere voorwerpen kunnen vallen, inzonderheid bij het gebruik, de behandeling of het vervoer ervan, treft de werkgever maatregelen om het vallen ervan te voorkomen.»

Afdeling 6 betreffende de sociale voorzieningen:

De Hoge Raad is verheugd over de wijzigingen die aan deze afdeling aangebracht werden in het simulatie document en die rekening houden met zijn opmerkingen.

Een vertegenwoordiger van een representatieve werknemersorganisatie wijst er nochtans op dat de naleving van de bepalingen van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming in verband met de sanitaire installaties een gevoelige materie vormt voor de werknemers, vooral de verplichting van gescheiden sanitaire installaties voor mannen en vrouwen, wat niet volledig gewaarborgd wordt in het simulatiedocument.

Volgens deze vertegenwoordiger kan een niet-gescheiden gebruik van dezelfde sanitaire installaties door mannen en vrouwen in de praktijk problemen opleveren.

Ce représentant souhaite plus de précision dans la réglementation pour éviter de tels problèmes.

Volgens de vertegenwoordigers van de werkgevers kan gescheiden gebruik van dezelfde sanitaire installaties door mannen en vrouwen toegelaten worden, onder meer in de ondernemingen waar zeer weinig werknemers zijn tewerkgesteld.

Betreffende het artikel IV.56. betreffende de refters, vraagt het Hoge Raad om in de derde alinea de term “bedienden” te vervangen door “werknemers”, dit om rekening te houden met de progressieve toenadering tussen de statuten van arbeiders en bedienden.

Specifieke opmerking van de werknemersvertegenwoordigers betreffende het schoonmaken van de sociale voorzieningen (artikel IV.40.):

De werknemersvertegenwoordigers vragen de handhaving van de bepalingen van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming (artikel 76, § 4) volgens dewelke “*Bij ploegenarbeid de lokalen, vóór iedere ploegwisseling worden schoongemaakt.*”.

III. BESLISSING

Het advies aan mevrouw de Minister van Werk bezorgen.